

Sunrise

ARTIKELENREEKS

Theosophical University Press, Pasadena, Calif.

De inhoud van deze publicatie bestaat uit vertalingen uit het tijdschrift SUNRISE, dat maandelijks verschijnt als uitgave van de Theosophical University Press, Pasadena, Californie en onder redactie staat van de Heer James A. Long.

SUNRISE verschijnt sedert 1951. Het is niet-sektarisch en niet-politiek en wordt verzorgd door een ongesalarieerde staf, die geen commerciële doeleinden nastreeft.

Het tijdschrift beoogt die fundamentele beginselen te vinden en uit te dragen, die ten grondslag liggen aan de levenservaringen en het denken van vroeger en nu en die de basis vormen van de evolutionaire vooruitgang van de mens, beginselen die hem op praktische wijze kunnen helpen zijn verantwoordelijkheden jegens zichzelf en zijn medemensen te vervullen.

Belangstellenden die deze vertalingen uit SUNRISE regelmatig wensen te ontvangen kunnen zich daarop abonneren door storting van f. 3.— op postrekening Nr. 395300 t.n.v. J. P. Brakel, Ananasstraat 98, Den Haag. Per jaar verschijnen ongeveer 10 nummers. Zij die zich voor het tijdschrift SUNRISE zelf interesseren kunnen een proefnummer aanvragen bij: Administratie SUNRISE, Ananasstraat 98, Den Haag.

S U N R I S E
-artikelenreeks.-

No.36

October 1961.

INHOUD:

Van de Redactie

Over Vrije Wil en Toeleg

Het Enig Redmiddel

De Godsdienst van een Groot Agnosticus

Dichter van de individuele mens,
Walt Whitman

VAN DE REDACTIE.

Met dit nummer begint het tweede decennium van onze publicatie. Met de bedoeling een betere verstandhouding te bevorderen tussen de volkeren, van welk geloof of ras ook, heeft Sunrise getracht op eenvoudige en directe wijze de aandacht te vestigen op die grondbeginselen van de godsdiensten, wetenschappen en filosofieën van vroeger en nu, die hebben bewezen de basis te vormen waarop juist denken en handelen zijn gebouwd. Wij hebben er naar gestreefd dit zonder vooringenomenheid of vooroordeel te doen, daar wij er slechts op uit waren de waarheid te ontdekken waar die ook te vinden is - in de leringen van de Meester Jezus, de Buddhistische geschriften, de Koran van de Islam, de Upanishads uit India, de Dialogen van Plato, de uitspraken der wetenschap, het gedachteleven en de literatuur van nu of in de gebeurtenissen van alledag.

Het grote aantal brieven dat wij in de loop van deze tien jaar ontvingen, was een bron van wezenlijke bemoediging. Zij getuigden van veel waardering voor artikelen van zeer uiteenlopende aard, maar de meest bevredigende waren toch wel die brieven die aantoonde dat Sunrise een wezenlijke hulp en inspiratie had betekend.

Het is natuurlijk niet mogelijk U van al het geschrevene kennis te laten nemen, maar wel kan het van betekenis zijn de geest ervan kort samen te vatten. Het meest op de voorgrond treedt de erkenning dat de waarheid niet van een etiket kan

worden voorzien en dat aan een practische levensfilosofie universele gedachten ten grondslag moeten liggen. En het is duidelijk merkbaar dat er een meer levendige belangstelling voor de vergelijkende studie van godsdiensten en filosofieën is en een zich afkeren van theologische vormen en dogma's in het besef dat geen enkele organisatie hoger staat dan of de plaats kan innemen van de waarheden, waaraan zij uitdrukking tracht te geven. En zoals het wetenschappelijk onderzoek de theorie van een 6000 jaar oude aarde heeft afgevozen, zo komt het ons aangeboren geestelijk onderscheidingsvermogen tot de ontdekking, dat de symboliek in alle heilige geschriften, de Christelijke inbegrepen, in universeel verband moet worden verstaan.

Uit de brieven blijkt tevens dat het oude denkbeeld van een persoonlijk God, die vervloekt of beloont, plaats gaat maken voor een Kosmische Intelligentie, die alle aspecten van het leven bezielt - in en door middel van al zijn manifestaties en niet los daarvan.

Tenslotte zijn veel lezers tot de overtuiging gekomen dat tegen de subtiele maar wezenlijke gevaren van psychische praktijken en van pseudo-occultisme moet worden gewaakt. Zij, die de zogenaamde geheime mysteriën - tegen betaling - aanbieden, verliezen kennelijk hun aantrekkingskracht terwijl een gezonde opvatting omtrent zelf-ontplooiing veld wint.

Zo gaan we ons elfde jaar tegemoet met nieuwgeladen energie en geestdrift. Wij hebben getracht bruggen te bouwen - bruggen die de afgrond moesten overspannen tussen zoekende geesten en de archaische beginselen van een blijvende wijsheid die, naar onze mening, eens het gemeenschappelijk erfdeel van het ras was. Het laatste woord over de mens in zijn aardse aspect en als potentiële goddelijkheid die zijn cyclische ervaringen doormaakt,

zal nooit worden geschreven. Maar toch zijn wij ervan overtuigd dat een praktische en gezonde filosofie van het leven - en de dood - bereikbaar is voor ieder mens in zijn eigen natuurlijke omstandigheden.

De geschiedenis leert ons dat de bijna overweldigende spanningen en problemen in de wereld ons dwingen, als individuen en als volkeren, de wijsheid te veroveren die het ons mogelijk maakt juiste beginselen te herkennen en ons de moed geeft er naar te leven.

-J.A.L.

vertaald uit:
Sunrise October 1961.

OVER VRIJE WIL EN TOELEG.

Telkens wanneer het oude wijsgerige vraagstuk van de wilsvrijheid besproken wordt, horen we gemeenlijk Schopenhauer's uitspraak citeren: "Een mens kan stellig doen wat hij wil, maar wat hij willen zal kan hij niet besluiten". Dit moge op het eerste gezicht aannemelijk lijken, maar bij nader onderzoek sluit het ons op in een vicieuze cirkel, want het ontzegt ons elke mogelijkheid tot vrijheid van handelen of anders te willen dan reeds is voorbeschikt. Wij kunnen het hierbij laten en zeggen: Goed, laten we voortleven en denken, voelen, beminnen, begeren, willen en handelen, want we kunnen niet anders. Laten we trachten die droefgeestige gelijkmoedigheid te verwerven, die dit nogal vernederende uitzicht ons biedt. Het is duidelijk dat een dergelijke filosofie vooronderstelt, dat de mens niet slechts lichamenlijk, maar ook als een denkend wezen deel uitmaakt van de natuur als totaliteit en er dus onafscheidelijk mee verbonden is. We mogen hieruit afleiden dat dezelfde wetten zowel in de natuur als in de mens werkzaam zijn, van welke de causaliteitswet een der voornaamste is en deze houdt in dat een bepaalde oorzaak onder gelijke omstandigheden altijd hetzelfde gevolg voortbrengt.

Laten we dit voor wat het wezen mag, als we dieper in de kwestie doordringen, komen andere kanten naar voren. We doelen op de wetenschappelijke uitspraak, dat er geen enkel voorwerp noch een enkele gebeurtenis is, die niet in verband staat met ieder ander ding of iedere andere gebeurtenis in de ganse natuur. Dit houdt in, dat het heeal één geweldig organisch geheel is, waarin elk ding alle andere dingen beïnvloedt. Het is dientengevolge onmogelijk bepaalde oorzaken en gevolgen te isole-

ren, omdat geen van beide los van deze universele onderlinge verbondenheid waar te nemen is. Dit is bovenal zo in zulke ingewikkelde zaken als de menselijke gedragingen, hoewel we er niet uit mogen afleiden, dat oorzaken ooit zonder hun onvermijdelijke gevolgen blijven: of dat elk gevolg niet in strikt evenwicht met zijn voorafgaande oorzaak zou zijn; maar het brengt wel mee dat, daar we de oorzaken niet kunnen isoleren, we nooit hun speciale gevolgen volstrekt kunnen bepalen.

Wat heeft dit alles met 's mensen wilsvrijheid, of met de zin van zijn bestaan te maken? Het volgende diagram kan dit duidelijk maken. Stellen wij in punt A een lichaam

in punt a een kracht die werkt in de richting aangeduid door de pijl, en in punt b een andere drie maal zo grote kracht die werkt in de aangeduide

richting, zodat het lichaam A zal bewegen in de richting van punt B. Het is duidelijk dat iedere waar dan ook toegevoegde kracht, welbewust ver groot of verkleind, in zekere mate de richting van het lichaam zal wijzigen. De wijziging kan uiterst klein zijn, maar ingezet op het juiste ogenblik en op de juiste plaats zal zij een fundamenteel nieuwe en verschillende situatie veroorzaken.

Als we dit op onszelf toepassen, zullen we ontdekken dat de kracht die een enkel mens kan inzetten in de onafgebroken stroom van gebeurtenissen bijna gelijk aan nul kan lijken, maar niettemin is zij aanwezig. En oordeelkundig ingezet, d.w.z. in werking gesteld op het meest geschikte ogenblik, kan zij een situatie van hopeloos in veelbelovend veranderen. De hoeveelheid vrijheid in de meeste omstandigheden kan ten naaste bij niets zijn, maar zijn hoedanigheid kan beslissend blijken als de

individuele persoon ten volle opmerkzaam is op de gelegenheid, die zich voordoet, zodat hij de aanwezige omstandigheden als van een kaart kan aflezen en de aanwijzingen voor juist en doelmatig handelen onderscheiden. Door dit te doen hebben grote mannen zich groot betoond en daardoor de loop der geschiedenis veranderd.

Wenden we ons vervolgens tot de wereld van het atoom. Hier heeft de wetenschap onverwacht zekere onvoorspelbare processen ontdekt in het gedrag van de zogenoemde uiterste materiële deeltjes. In massa's waargenomen kunnen hun bewegingen altijd vastgesteld worden, maar onze natuurkundigen kunnen nooit vooraf berekenen wat een enkel deeltje zal doen! We staan hier voor een vorm van vrijheid en een blijkbare toeleg zelfs in het elementaire stadium van de stof, die we als volgt grafisch kunnen toelichten. Stel U hoog in de lucht, bijv. in een ballon, boven een van de kruispunten in een grote stad een bevoegd waarnemer voor. Onder zich zal hij vier onafgebroken stromen van kleine puntjes zien, die zich met verschillende snelheden voortbewegen. Het is het verkeer waargenomen, zoals het zich op die afstand voordoet, zonder emotie of gevoel van er in betrokken te zijn. Na zekere tijd zal de waarnemer koeltjes registreren hoeveel van de bewegende puntjes in een gegeven tijd recht doorgaan, hoeveel procent rechts of links zal afslaan, hoeveel maal zich één uit een verscheidenheid van mogelijke dingen zal voordoen. Hij zal zelfs in staat zijn te schatten hoeveel botsingen en andere ongelukken elk uur, elke dag, enz. zullen plaats hebben. Wat hij echter niet kan doen is voorzegggen wat een enkele van de individuele bewegende punten op enig oogenblik zal doen, want hij draagt geen kennis van de plannen of de gemoedsgesteldheid van de bestuurders, van hun bestemming, of van wat zij op enig oogenblik zouden willen doen.

Een volgende "onvoorspelbaarheid" is waarneembaar in het proces van de spontane atoomsplitting in verscheidene elementaire substanties, zoals radium, plutonium en carbonium 14. Geleerden kunnen het aantal deeltjes berekenen dat binnen een bepaalde tijd zal exploderen en daardoor kunnen zij zekere voorspellingen doen, maar het is onmogelijk vooraf te zeggen in welke volgorde dat zal gebeuren. De mogelijkheid van voorspelling ligt in percentages en is alleen statistisch.

Van dit alles mogen we vanzelfsprekend afleiden dat vrijheid een essentiële factor is in het heelal als totaliteit. En waar vrijheid is, hetzij automatisch tot uitdrukking komend, zoals in het atoom, of bewust gebruikt, zoals bij de mens, moet er overal doelbewustheid zijn, want de een is zonder de ander onvoorstelbaar. Velen aarzelen nog steeds de gedachte van bedoeling of toeleg in de natuur te aanvaarden, want zij zijn zo gewend aan de voorstelling van mechanisch werkende wetten, die blinde krachten besturen in een heelal van "dode" stof, dat zij geneigd zijn te geloven dat intelligente opzet zich uitsluitend in de mens voordoet! Natuurlijk zou het een fout zijn aan de natuur puur menselijke voornemens en bedoelingen toe te schrijven, maar, omgekeerd, moeten we er ons evenzeer voor wachten aan te nemen dat haar werkingen blindelings en zonder leiding plaats grijpen. Wat we in de mens zien werken als welbewuste opzet is stellig niet meer dan de menselijke vorm van een universeel beginsel.

Als we dit, zelfs maar oppervlakkig, overdenken, moeten we ons in de eerste plaats afvragen hoe het organische leven tot stand kwam - bij toeval, of als het resultaat van een of andere vorm van intelligent geleide werking. De laatste tijd wordt er veel gesproken over de mogelijke aanwezigheid van leven op andere planeten, waarbij men zich gewoonlijk bezighoudt met de vraag of op die andere

lichamen de heersende omstandigheden gunstig voor of vijandig zijn aan het leven zoals wij dat kennen - daarbij als gegeven aannemend, dat de gesteldheden op aarde gunstig zijn geweest. Maar is dat werkelijk zo? De Franse geleerde, Lecomte du Nouÿ en de Nederlandse bioloog, Jordan, geven het omgekeerde te kennen, daar hun onderzoekingen uitwijzen dat, als het organisch leven had moeten wachten op de toevallige combinaties van atomen, alle waarschijnlijkheidswetten tegen zijn verschijnen op aarde ingingen. Zij raakten ervan overtuigd dat het leven op aarde het onafwendbare gevolg is van een of andere "agentie", die de chemische substanties dwong zich tot de vereiste moleculen samen te voegen.

Als we de evolutie als geheel bezien, blijkt er alsnog veel onenigheid onder de geleerden te bestaan ten aanzien van zijn hoe's en waardoor. Om een lang verhaal kort te maken, onder een geweldig aantal verschijnselen, die spotten met elke poging tot verklaring, bevindt zich het volgende ontzaglijke wonder, nl. dat de weg der vooruitgang voor meer dan duizend millioen jaren bergop gegaan is. Ondanks talrijke doodlopende paden en een reeks wereldrampen is de algemene gang van het eenvoudige naar het gecompliceerde, van het laagste naar het hoogste schepsel, nimmer tot stilstand gekomen.

Overzien we vervolgens de totaliteit der levende wezens in de ganse natuur, dan ontdekken we een tweede niet minder wonderlijk feit en wel, dat ieder natuurrijk heeft voorzien in en voortgaat de bestaansvoorwaarden te verschaffen van het naasthogere natuurrijk. Bacteriën en soortgelijke schepseltjes bereidden de bodem voor de laagste vormen van plantenleven, hun eigen nakomelingschap. Langzamerhand schiepen de laagste planten de substanties waarmee de hogere planten en primitief dierlijk leven zich konden voeden enzovoort, tot dat de aarde een geschikt tehuis werd voor het

mensenras. En de opmars van het leven is nog steeds onderweg, oneindige panorama's van ontwikkeling openend in welke niets kan leven voor en door zichzelf alleen.

We moeten er echter voor oppassen niet van het ene uiterste in het andere te vervallen. Als we in de natuur getuigenissen van leiding en plan opmerken, moeten we niet onmiddellijk in onze geest de voorstelling oproepen van een kosmisch menselijk wezen, dat persoonlijk alles regelt. Dat zou niet alleen de loochening zijn van de vrijheid van keuze zelf, die we zelfs in de atomaire wereld ontdekt hebben, maar ook ons inzicht in de ware doeleinden van de evolutie gevaarlijk vernauwen. De natuur moge "gedoeld" hebben op de schepping van organisch leven, maar dat betekent niet dat zij in haar laboratorium speciaal aan het experimenteren ging om proteïnen, de grondstof voor levende organismen op aarde, te scheppen. Stellig "doelde" zij op die bestaansorden, die de rijkdom van eigenschappen en mogelijkheden ten toon spreidden, die drongen naar zelf-openbaring in de talloze, uiteenlopende patronen in welke levende wezens evolueren. Zelfs in ons eigen planetaire huis hebben bestaan en bestaan nog levende organismen op een grondslag van andere stoffen. Zij zijn minder succesvol geweest dan de proteïnen, maar op andere planeten kunnen zij wegen van zelfuitdrukking geopend hebben, die op even deugdelijke levensvormen uitliepen als de onze hier, maar die beoordeeld naar onze maatstaven misschien niet geacht zouden worden "leven" te bezitten.

Om samen te vatten, vrijheid van wil en intelligente opzet in de mens en de omringende natuur kunnen niet met een of twee hypothesen verklaard worden, want de groeiprocessen variëren eindeloos. Het zou dwaas zijn er van uit te gaan dat de hele evolutie gericht is geweest op de vorming van menselijke wezens met twee benen, twee handen, een hart met vier kamers en met vijf zintuigen. Zou het niet meer

met de feiten overeenstemmen aan te nemen dat zijn ruimer doel, in zoverre het Homo Sapiens betreft, is de evolutie van een zelfbewust wezen, in staat tot bespiegelingen over de zin van het bestaan; een wezen bovendien, dat niet op zichzelf alleen geconcentreerd is, maar dat begaafd is met de adel van een denkvermogen en wilsvrijheid en dat eenmaal het bewustzijn van een heelal zal omvatten?

-G.J.Lindemans

vertaald uit:
Sunrise October 1961.

HET ENIG REDMIDDEL.

Wij leven in een bijzonder tijdsgewricht. De geschiedenis heeft in de laatste vijfduizend jaar geen tijdperk gekend zoals het onze en het menselijk ras heeft nimmer zulk een grote kans gehad. Alle elementen, die het collectieve leven van de mens vormen, bevinden zich bij wijze van spreken in een toestand van ontbinding, van voortdurende verandering: niet alleen op bepaalde plaatsen, maar over de gehele aardbol. Zij zijn gereed zich te kristalliseren in de vorm van wat komen gaat. Nimmer tevoren is er in de geschiedenis een periode geweest, waarin enig deel van de wereld met ieder ander deel in verbinding staat of kan staan en nooit tevoren was het voor de beschaving mogelijk de grote stap voorwaarts te doen. Het getij in de menselijke aangelegenheden, dat tot geluk voert als men er op het juiste ogenblik gebruik van maakt, is thans gunstig.

Als wij in de geschiedenis voor het eerst tekenen van onze Westerse wereld ontwaren, is haar maatschappelijke structuur zo dat elk stadje of dorp een afzonderlijke staat vormt, die doorgaans met al zijn burens in oorlog is. Zo was het in Griekenland en Italië en wellicht ook in de rest van Europa. Zoals we weten slaagde weldra één van deze stad-staten erin door de dapperheid van zijn legers en nog meer door zijn politieke wijsheid het grootste deel van de toen bekende wereld tot één enkel rijk samen te voegen. Maar die "wereld" was maar heel klein. Er waren er nog twee op het Oostelijk halfrond - India en China; en waarschijnlijk twee of drie in de beide Amerika's; maar deze waren zich hoogstens zeer vaag bewust van het bestaan der andere. Deze stad-staten vertegenwoordigden één stadium van de beschaving; zij kwamen tot

bloei in Athene en ontwikkelden zich nog verder in het Romeinse Rijk, maar hoe schoon zij ook waren, geen ervan was uit de aard der zaak in staat de grote problemen van de mensheid op te lossen. Het leek alsof het Romeinse Rijk in zijn tijd ze wel had opgelost, maar dat was slechts schijn: het was een mechanisme, dat door oorlog en overwinning was "opgewonden" en dat, toen het zijn uiterste punt had bereikt, op dezelfde manier weer moest aflopen.

Eeuwen gingen voorbij en uit een lange periode van verwarring en volslagen barbaarsheid, die volgde op de ondergang van Rome, kwam tenslotte een nieuwe fase voort. Nu vormden naties de bestuurseenheden - eenheden die veel groter waren dan voorheen. Het betekende een stap vooruit: van de stad-staten was het een gewoonte oorlog te voeren, zoals ook met de naties het geval is geweest, maar bij de eerste was ze veel krachtiger ontwikkeld. Rome bijv. trok in zijn eerste republikeinse tijd geregeld ten oorlog: er bestond een oorlogsseizoen - de zomer - precies zoals er seizoenen waren om te zaaien en te oogsten. Men haalde zijn oogst binnen en ging dan op zoek, als deze kwestie al niet van tevoren was geregeld, naar de buurman bij wie men het best kon binnenvallen. Elk jaar woedden er tientallen oorlogen, waarin alle strijdbare mannen werden betrokken. De fronten waren niet ver weg, want ieders huis lag dicht bij een of ander slagveld waar strijd werd geleverd. Gevoelens van haat en hartstocht en de verborgen duistere krachten in de harten der mensen werden voortdurend gevoed en aangewakkerd zeer ten nadele van alles wat vooruitgang betekende.

Toen echter de naties ontstonden, kwam oorlog niet meer zo algemeen voor. Toen de koning van Engeland Frankrijk binnenviel, maakte zijn leger slechts een zeer klein deel uit van de bevolking;

en hoewel sommige conflicten lang duurden, waren er toch vele jaren van vrede. Er was een kans dat de beschaving, die met Rome was tenondergegaan, zou herleven; inderdaad was er van vooruitgang sprake, al was deze ongestadig en onberekenbaar. In het Europa van de negentiende eeuw kwamen de naties tot bloei en heel langzaam drongen in de geest van de mens grote ideeën door, totdat men tenslotte begon in te zien, dat er een nog hogere vorm van beschaving mogelijk was: als de naties een broederschap vormden, zouden er in het geheel geen oorlogen meer zijn! Toch konden zij het probleem niet oplossen en konden zij geen wereld scheppen, waarin men veilig kon leven.

Thans hebben wij het hoogtepunt van een enorme cyclus bereikt en wij moeten verder gaan of terug. We moeten onze kans waarnemen of opnieuw de oude kringloop beginnen: barbarisme, stad-staten, door verovering gestichte wereldrijken, barbarisme, zich langzaam ontwikkelende naties en dan de Grote Kans. Maar die zal misschien in geen tienduizend jaar opnieuw komen!

Een volk is groot naar de mate dat het mensen van zedelijke kracht en nobele gedachten telt. Deze voeden de levensadel in het gehele volk; hun arbeid is gericht tegen een toename van bekrompen doelstellingen en van het kwaad. Zedelijk bederf ondermijnt het leven van een volk, omdat het zich van mens tot mens verspreidt en een besmettelijke atmosfeer scheidt; en geen mens kan alleen slecht voor zichzelf zijn. Het wordt tijd dat we beseffen, dat mentale en geestelijke energieën het hoogste goed van een volk zijn dat net zo min als elk ander volksbezit verwaarloosd mag worden. Dat is de reden, waarom de oude rijken tenondergingen: zij verspilden hun krachten totdat deze waren uitgeput en dan nam hun bestaan als natie een einde. Zij waren niet langer toegankelijk voor de universele krachten van leven en vooruitgang.

Ziedaar in het kort de geschiedenis van de mens voor zover die ons bekend is; laten we niet zo dwaas zijn om te menen dat de wetten van de natuur en van de geschiedenis verouderd zijn, omdat wij een stuk of wat technische vindingen hebben gedaan. Waarlijk vooruitstrevend is een volk, waarin gezondheid van lichaam en geest en geluk gemeengoed zijn en redelijkerwijs verzekerd.

Maar geen enkel volk kan alleen voor zichzelf leven, zomin als een mens dat kan. Geen volk kan daarom werkelijk volledig alleen slagen, omdat slechts gezamenlijke actie tot blijvend succes zal kunnen leiden. Om de hemelen op een enkel schouderpaar te torsen is een Atlas nodig; maar verdeel het gewicht over het geheel en er is geen ondragelijke last meer. Hier en daar zien we dat een volk pogingen doet om in eigen huis grote schoonmaak te houden en een stap vooruit te doen, doch maar al te vaak krijgt het onmiddellijk te kampen met een heimelijke of openlijke tegenwerking van andere volkeren, die hun vermeende belangen bedreigd zien. Ieder blijk van nationale jaloezie moet daarom worden beschouwd als een belemmering der vooruitgang, omdat het krachten wegtrekt, die gebruikt zouden moeten worden voor de ontwikkeling van grootse denkbeelden en de ontdekking van waarachtige levensbeginselen.

Er is geen enkel land, waarbij niet alle andere landen wezenlijk belang hebben. Een bom afgeworpen op een afgelegen dorp kan de trotse hoofdsteden der wereld doen wankelen. De broederschap der mensheid is niet langer een utopie; dat zij een dringende vereiste is wordt ons op duizend en één manieren aan het verstand gebracht. De keus is tussen haar en de dood; zonder deze broederschap zullen wij van ons leven en ons geluk niet lang zeker zijn. Recente gebeurtenissen hebben ons overluid toegeroepen dat het lot van de oude beschavingen in de niet al te verre toekomst ons lot zou

kunnen zijn.

Ik ben er zeker van dat wij eenmaal zullen ontdekken, dat de stad-staten uit de geschiedenis de overblijfselen waren van een ineengestorte wereldbeschaving zoals de onze. Daarvoor zijn aanwijzingen; de taalwetenschap vertelt er ons het een en ander van en de opgravingen nog iets meer. Wij kunnen vaag de sporen vermoeden van een wereldrijk of een groep van rijken met een gebied, dat de gehele aarde bestrijkt. Hoeveel duizenden jaren geleden dit heeft gebloeid is onmogelijk te gissen, maar het is best mogelijk, dat in zijn hoogste bloeitijd de verbindingen even gemakkelijk waren als thans. De mensheid is vergeetachtig. Wat er ongeveer 6000 jaar geleden gebeurde, is voor ons volkomen verborgen. We vechten tegen het denkbeeld, dat de beschaving een getij is dat opkomt en afgaat; de gedachte dat ze zich voortdurend verder heeft ontplooid, is diep in ons bewustzijn geworteld. Maar in 166 n. Chr. waren de afgezanten van Marcus Aurelius aan het Chinese hof. In dat jaar kon men ook over uitstekende wegen en per boot snel van Engeland naar Perzië reizen zonder door één land te komen, dat niet hoog ontwikkeld, welvarend en veilig was. Vijf eeuwen later was er ten Westen van Constantinopel weinig anders dan barbaarsheid en Brittanje werd voor een eiland gehouden, waarheen de geesten der doden met een veerboot werden overgezet!

Oudheidkundige vondsten tonen aan, dat er over de gehele aardbol verspreid reusachtige stenen monumenten bestaan, die een volmaakte wetenschap en technische bekwaamheid verraden. Zij dragen de tekenen, dat zij door één enkel ras werden gebouwd en zij zijn zeker vele duizenden jaren oud. Zij blijven stille getuigen van het feit dat, ondanks de gangbare wetenschappelijke theorieën, de beschaafde mens uit onheugelijke tijden stamt. Het is dwaas te menen, dat wij in onze verst gaande

naspeuringen in het verleden sporen van het begin der beschaving hebben ontdekt.

Wat wij wel zeker weten is, dat het voor een volk volslagen en voor immer onmogelijk is om zijn wil aan alle andere op te leggen en door veroveringen een blijvend wereldrijk te stichten, omdat geen enkel volk altijd sterk kan blijven. Verandering is de wet van het geopenbaarde leven en dit houdt in, dat onze huidige situatie moet veranderen. Men behoeft geen profeet te zijn om in te zien, dat een volgende grote oorlog van onze wereld een ruïne zou maken en dat elk volk op zichzelf wellicht uiteen zou vallen in halfbarbaarse, altijd strijdende kleine stad-staten. Tegenover deze verschrikkelijke mogelijkheid kunnen wij echter bepaalde waarden stellen. Bijv. de bevrijdende gedachte van de broederschap der mensheid, die haar stem heeft doen horen en de waarschuwing van de strenge natuur zelf, dat het enige redmiddel is broederschap in praktijk te brengen. De Wet, die dat middel heeft verschaft toont ons ook de straf, wanneer wij het veronachtzamen. Millioenen mensen zijn opgewekt om in deze richting te denken.

De tijd doemt voor ons op, waarin de mens de machtigste wapens zal nodig hebben om de beschaving te redden, als deze gered moet worden. De grote leraren der mensheid hebben deze wapens verschaft: de kennis van de wetten, die het leven beheersen, die verklaren, dat er in het heelal volmaakte rechtvaardigheid is, dat alle collectief menselijk lijden wordt teweeg gebracht door het totaal aan zwakheden van elk mens afzonderlijk. Zij hebben geleerd, dat zelfs de dood aan ons bestaan geen einde maakt, zomin als de geboorte er het begin van is, want wij zijn de mensheid, het resultaat van het gehele menselijke verleden, dat ons eigen verleden was; de scheppers van de gehele menselijke toekomst, onze eigen toekomst.

Al de lessen uit het verleden staan in onze eigen zielen opgetekend, palimpsesten (x), waaroverheen wij de persoonlijke alledaagsheden van thans hebben gekrabbeld. Wij hebben in die vroegere tijdperken geleefd; die oude volkeren waren wijzelf en wij waren bekend met de opbouw en de ondergang van beschavingen, vóórdát de Pyramiden en de bergen ontstonden.

Als we de geschiedenis op de juiste wijze lezen, zullen we begrijpen, welke onmetelijke gevolgen uit kleine oorzaken voortvloeien. Iemand geeft zijn leven voor het verspreiden van de waarheid omtrent de innerlijke natuur van de mens. Hij baart daarmee weinig opzien in de wereld, maar na duizend jaar betekenen zijn denkbeelden voor vele volkeren gezondheid en redding. Ik waag het te zeggen, dat al het goede in het leven, als men het zou kunnen naspeuren, is voortgekomen uit de aspiraties van één of meer bepaalde mensen, die aanstekelijk werkten en die een aansporing waren voor het streven van telkens weer andere mensen; en die aldus eeuw na eeuw de onwetendheid en de duistere aspecten van het leven bevochten. Zie daar de dessem, die al het deeg zuur zal maken.

Welk een nieuwe betekenis krijgen nu, in het licht van deze denkbeelden, de verheven woorden van Jezus: "Uw koninkrijk kome op aarde"! Hoe zal het komen? Door het een of andere wonder, een verandering in de natuurlijke orde of een plotselinge inval van de Almacht? Waarlijk niet; wijzelf moeten het tot stand brengen en wij zullen in zijn heerlijkheid slechts dan delen, wanneer wij het hebben opgeroepen en het hebben verwezenlijkt. Dat koninkrijk is slechts een andere naam voor werkelijke beschaving, maar er voor bidden zal niet baten; we zullen het moeten tot stand brengen. En daartoe zijn we in staat, omdat het diepste deel

(x) tweemaal beschreven perkamentrollen. Vert.

van ons, het werkelijke deel, goddelijk is. Wij moeten onze blik op dit stralende, goddelijke aspect van het leven richten en erin geloven. Als het er niet was, zouden we het niet kunnen; maar het is er en daarom kunnen we het allerhoogste volbrengen.

-Kenneth Morris

vertaald uit:
Sunrise October 1961.

-O-O-O-

DE GODSDIENST VAN EEN GROOT AGNOSTICUS.

Het is ongeveer vijftig jaar geleden dat ik toevallig in een boekwinkel in San Francisco een boek opnam, dat mij onmiddellijk trof door de filosofische inslag en het krachtige gebruik van de Engelse taal. Net als vele anderen had ik de gewone orthodoxe opvoeding gehad en heeft men mij doen geloven dat de auteur een zeer ongodsdienstig mens was wiens voornaamste doel is geweest alles van geestelijke waarde, dat men voor heilig hield, te vernietigen. Stelt U zich mijn verbazing voor toen ik ontdekte dat hier een man aan het woord was die juist die dingen aanhing, die volgens mij de godsdienst zou moeten aanhangen, maar die dat maar al te vaak niet doet en waarvan ik in het bijzonder zou willen noemen intellectuele eerlijkheid en trouw aan het geweten, want zonder deze dingen wordt elke godsdienst een leeg graf van uiterlijk ritueel, een blind geloof en een verzameling riten waaruit de levende geest is verdwenen.

Na al deze jaren zou ik gaarne op eenvoudige wijze hulde willen brengen aan deze grote agnosticus en non-conformist uit de 19e eeuw die de eerste was, die mij deed inzien hoe belangrijk het is zelf te denken. Het was honderd acht en twintig jaar geleden dat Robert Green Ingersoll werd geboren als zoon van een Congregationalistisch geestelijke op 11 Augustus 1833 in Dresden, New York. Als zoon van een predikant raakte hij natuurlijk reeds op jeugdige leeftijd vertrouwd met de heersende godsdienstige opvattingen en heel wat, van wat hij waarnam, verontrustte hem. Evenals Lincoln, die als jonge man op een reis naar New Orleans getuige was van de verkoop van slaven en diep bewogen werd door het verlangen daar iets aan te doen,

groeide in Ingersoll, die zag dat de menselijke geest langzaam werd geketend, de overtuiging dat intellectuele onderworpenheid aan bijgeloof en vrees even verwerpelijk was als lichamelijke slavernij en hij besloot zijn gaven te gebruiken om te vechten voor het recht van de mens zelfstandig te denken en op eigen wijze naar de waarheid te zoeken.

En hij bezat gaven genoeg om uit te putten. Als advocaat, soldaat, auteur, diplomaat en staatsman had hij een opmerkelijke loopbaan achter zich, maar zijn grootste faam verwierf hij als redenaar, één van de meest briljante, die het Westelijk halfrond ooit had voortgebracht. Zijn opvattingen over godsdienstige en intellectuele vrijheid, waaraan hij op originele wijze met gloed en een opmerkelijke vlotheid van taal uiting gaf, hebben het denken van de massa op beslissende wijze beïnvloed. Maar, zoals het geval is met allen die het wagen tegen gevestigde normen op te komen, werd ook Ingersoll op grove wijze belasterd en werd hij beticht van denkbeelden, die nooit de zijne waren geweest. Zelfs nu nog, terwijl alles wat hij heeft gezegd en geschreven al jaren lang volledig beschikbaar is, zijn er nog veel te veel mensen, die vast blijven houden aan de totaal verkeerde indruk die zijn lasteraars in het leven hebben geroepen. En al heb ik zelf zijn filosofie nooit als volledig beschouwd - wat hijzelf trouwens ook niet deed - vond ik haar gezond zover als zij ging. Zijn diepgaande diagnose van de kerkelijke kwezelarij was stellig in dien zin een belangrijke stap vooruit, dat ze er toe bijdroeg volkomen nieuwe wegen van onderzoek te openen van de geschiedenis en de ontwikkeling van Westerse geestelijke bronnen.

Het is een veelvoorkomend verschijnsel onder kleinzielige mensen dat, wanneer men met eerlijke argumenten geen raad weet, men zijn toevlucht neemt

tot valse voorstellingen van zaken. De ergste veroordeling, waarin nog enige grond van waarheid zat, die de geestelijkheid over Ingersoll kon uitspreken was, dat zijn godsdienstige filosofie alleen voor deze wereld was bedoeld en niet voor de volgende. Zo was het ook: hij was er een groot voorstander van onze aarde tot een beter bewoonbare plaats te maken en het beste kon men volgens hem met het menselijk denken beginnen. Hij verwierp de mogelijkheid niet van een gelukkig toekomstig bestaan; maar terwijl anderen beweerden kennis te bezitten omtrent zulk een hiernamaals, gebaseerd op "openbaring", zei hij dat, aangezien hijzelf een dergelijke openbaring niet had ontvangen, hij het niet kon bevestigen noch ontkennen. Waaraan hij stellig niet kon geloven en wat hij met karakteristieke heftigheid wreed en barbaars noemde was, dat een rechtvaardig en liefhebbend God zijn eigen schepping tot een eeuwige straf zou veroordelen. Omdat Ingersoll daarop en op vele andere tegenstrijdigheden in de door mensen gemaakte theologie de vinger legde, werd hij als een vijand van de godsdienst gebrandmerkt.

Inderdaad verheft hij zijn stem tegen God, maar hij maakt het overduidelijk dat hij het bestaan ontkent van een jaloerse en boze persoonlijke God, van wiens grillen het uiteindelijke lot van de mens afhangt. De kerkgeleerden van zijn dagen ontbrak het klaarblijkelijk aan voldoende mystiek inzicht om te begrijpen wat hij bedoelde toen hij zei:

" Het is mogelijk dat zich ergens in de onbekende oeverloze ruimte een Wezen bevindt, wiens dromen constellaties zijn en in wiens denken het oneindige bestaat. Over dit Wezen, als zulk een bestaat, heb ik niets te zeggen."

Neen, het was niet Ingersoll's bedoeling de menselijke aspiraties te ondermijnen, maar om het

spinrag op te ruimen van godsdienstige lichtgelovigheid en vrees dat eeuwenlang het morele en geestelijke leven bedekte. Hij stelde zich ten doel te werken aan de verbetering van dit leven. Wat dat betreft konden zijn critici niet beschuldigend met de vinger wijzen want wat hij geloofde bracht hij ook in praktijk en het valt te betwijfelen of zijn filosofie voor de huiselijke en menselijke verhoudingen in het algemeen, waarop een verlichte beschaving noodzakelijkerwijs moet zijn gebouwd, overtroffen is. Zijn gróte misdaad was dat hij, door zijn sprekerstalent en zijn meeslepende logica, de mensen er toe inspireerde hun intellectuele en geestelijke oogkleppen af te leggen, want hij verklaarde dat "ieder mens trouw moest zijn aan zichzelf - trouw aan het innerlijk licht".

Wat het wezen van de godsdienst betreft, de deugden die de mens adeldom van ziel geven, was stellig het openbaar leven van Bob Ingersoll een stralend voorbeeld. Als een mens niet eerlijk is tegenover zichzelf, zei hij, hoe kan hij dan eerlijk tegenover anderen zijn? Hij wilde niets te maken hebben met het verterend dogma van de "vergeving van zonden" daar hij vast geloofde in de absolute rechtvaardigheid van de natuur en dat, als wij verkeerd handelen, wij de gevolgen zullen moeten oogsten:

" De gevolgen van een slechte daad kunnen we niet ontlopen; zij zijn de onzichtbare politie, de ongezienne wrekers, die geen offers aannemen, geen gebeden verhoren en die door geen listen kunnen worden misleid".

Men beschuldigde Ingersoll ervan dat hij de troost van de godsdienst wegnam en er niets voor in de plaats stelde. Zelfs een vluchtige lezing van zijn werken toont aan dat dat zijn bedoeling

niet was. In feite is zijn enige doel elke vorm van mentale en geestelijke slaafsheid uit te bannen; en als de duisternis van blind en ongemotiveerd geloof werd verdreven kwam dat omdat het het licht der waarheid niet kon weerstaan.

"Vrij om te onderzoeken, te speculeren en te dromen en hopen" dat was precies wat Ingersoll deed. Hij onderzocht de toen algemeen aanvaarde uitspraken van Lyell en Darwin omtrent de enorme ouderdom van de aarde en de mens; hij bestudeerde de mythologie en filosofie van India, Egypte, Perzië en het oude Griekenland; hij maakte een uitgebreide studie van de geschiedenis en was een vurig bewonderaar van Shakespeare en Whitman. Maar we moeten niet vergeten, dat hij in de 19e eeuw sprak en schreef in een tijd, waarin de vergelijkende studie van de wereld-godsdiensten nog slechts weinig vat had op de Westerse cultuur. Hij had geen bewuste kennis van de esoterische aard van de godsdienst en dat elk dogma oorspronkelijk van een diepe waarheid was afgeleid - en de hemel weet dat de meeste geestelijken dat ook niet wisten! Toch maakte zijn aangeboren zin voor altruïsme en trouw aan zijn eigen innerlijk licht hem tot een waar bevrijder. Het was een dappere leer die hij onderwees, gebaseerd op de edelste eigenschappen van hart en geest, terwijl de geestelijkheid nog steeds haar "in zonde geboren" en "aardworm" theologie verkondigde. Zonder het gebruik van een godsdienstige terminologie, ceremoniële requisieten of het brandijzer der vrees, zei hij op zijn eigen wijze wat een andere grote non-conformist 19 eeuwen daarvoor zei:

" Weet gijlieden niet dat ge een tempel Gods zijt en dat de Geest Gods in U woont?"

Na vijf decennia waarin ik gelegenheid had de vele religieuze stromingen die het menselijk leven

hebben begeleid, te bestuderen, geloof ik nog steeds dat iedereen, die zijn eigen geestelijk pad van denken wil banen, Ingersoll moet lezen. Niet om hem geheel of ook maar gedeeltelijk te aanvaarden, want iemand blindelings volgen is een houding die we juist het meest moeten vermijden; maar als een stimulans de kern van de dingen te onderzoeken. Voor hen die onder zijn gehoor waren of die als ik door middel van zijn boeken iets hebben gevoeld van zijn volledige toewijding, werd zijn pleidooi een intellectuele verklaring van onafhankelijkheid zoals de volgende uittreksels uit zijn lezingen duidelijk aantonen:

" De Waarheid is jong noch oud, ouderwets noch modern, maar is hetzelfde voor alle tijden en plaatsen en er moet zonder ophouden naar worden gezocht, ze moet met graagte worden erkend, men moet haar meer liefhebben dan het leven en nimmer opgeven..... Des te hoger men rijst op de ladder van het zijn, des te groter, edeler, zachtmoediger men wordt. Vriendelijkheid is altijd een bewijs van grootheid. Boosaardigheid is het kenmerk van kleine zielen. Hij die het gevoel van broederschap in zijn hart laat sterven wordt een wild beest.....

Staande in de tegenwoordigheid van het onbekende, hebben allen hetzelfde recht te denken en zijn allen gelijkelijk geïnteresseerd in de grote vraag van oorsprong en bestemming..... In tegenwoordigheid der eeuwigheid zijn de bergen even vergankelijk als de wolken."

Ja, de godsdienst van Robert Ingersoll was voor deze wereld en al zou men er meer dan duizend jaar over denken, het zou moeilijk vallen iets te verzinnen dat de mensheid harder nodig heeft.

vertaald uit:

-Clifton Meek

Sunrise Augustus 1961.

Dichter van de individuele mens,

WALT WHITMAN

door Robert G. Ingersoll.

In 1844 riep Ralph Waldo Emerson om een dichter die "onze eigen tijd en maatschappelijke omstandigheden zou bezingen" en die zijn "autobiografie" zou schrijven "in reuzenletters of op universeel niveau". Elf jaar later publiceerde Walt Whitman "Grashalmen", een onaanzienlijk boekje dat slechts twaalf gedichten bevatte. Emerson kocht een exemplaar en in zijn brief van 21 Juli 1855 aan de onbekende auteur, getuigde hij in warme bewoordingen van zijn ogenblikkelijke waardering: "Ik feliciteer U met Uw moedige en vrije gedachten..... Onvergelijkelijke dingen heb ik aangetroffen, op onvergelijkelijke wijze uitgedrukt, zoals dat behoort. Mij trof de moedige weergave die ons zo verrukt en die alleen geïnspireerd kan worden door een ruime blik".

Tegenover de weinigen met "ruime blik" stonden duizenden wier geest zich van boosheid en ergernis sloot. "Grashalmen" overleefde; er verschenen twaalf of meer uitgaven, die Whitman zelf zorgvuldig herzag en uitbreidde en waaraan hij enkele gedichten toevoegde evenals het even onvergelijkelijke proza "Memoranda", ontstaan uit zijn ervaringen met het verplegen van de gewonden en stervenden uit de Burgeroorlog. Zijn vijanden namen toe evenals zijn bewonderaars, waarvan niet de minst belangrijke Robert G. Ingersoll was, die op 21 October 1890 in Philadelphia een lezing hield over deze

dichter-filosof. Te lang om hier in zijn geheel te worden opgenomen, tonen ook de uitgekozen uittreksels op schitterende en ontroerende wijze aan, dat Walt Whitman inderdaad de Dichter van de Individuele Mens was.

Redactie.

In het jaar 1855 kende het Amerikaanse volk slechts weinig boeken. Zij hadden als ideaal, als model, Engelse schrijvers. Young en Pollok, Addison en Watts, werden voor grote dichters gehouden. Enkele meer vermetelen lazen Thomson's "Seizoenen" en de gedichten en romans van Sir Walter Scott. Sommige, niet bepaald orthodoxen, genoten van de mechanische eentonigheid van Pope en de door en door verdorvenen - zij die alle religieuze schaamte hadden verloren - aanbaden Shakespeare.

In deze tijd werd door een jonge man - degene aan wie dit huldeblijk is opgedragen, op wiens hoofd de sneeuw van meer dan zeventig winters is neergedaald - een man, geboren binnen het geruis van de zee, aan de wereld een boek geschonken: "GRASHALMEN". Dit boek was en is een waarachtig afschrift van een ziel. Door geen masker is de mens verhuld. Geen sluiers van huichelarij, geen voorwendsels, geen vrees. Het boek was even origineel van vorm als van gedachte. Gewoonten en gebruiken waren allen vergeten of genegeerd, alle regels verbroken - niets was mechanisch - geen imitatie - spontaan, stromend en kronkelend als een rivier, de gedachten even talrijk als de golven der zee - niets mathematisch of afgepast - in alles iets chaotisch; wat vorm heet ontbrak, zoals wolken vormloos zijn, maar wat niet ontbrak was de pracht van de zonsopgang of de heerlijkheid van de zonsondergang. Een schitterende verzameling en bundeling van fragmenten, wenken, ideeën, herinne-

ringen en profetieën, bloemen en onkruid, wolken en klei, beelden en klanken, emoties en harts-tochten, golven, schaduwen en constellaties.

Door velen werd zijn boek ontvangen met min-achting en afschuw, verontwaardiging en protes-ten - door enkelen als een wonderschone, bijna miraculeuse boodschap aan de wereld - vol ideeën, filosofie, poëzie en muziek.

Walt Whitman.... toen hij zijn boek publiceerde... was van leven vervuld tot de toppen van zijn vin-gers - dapper, onstuimig, openhartig, blakend van gezondheid. Hij kende het verleden. Hij wist iets van dichtkunstverhalen, van filosofie en kunst, hij wist veel van de gestorven helden, van dapper gedragen lijden, van de gedachten der mensen, de gewoonten van het volk - rijken zowel als armen - een harde werker, vriend van wind en golven, van liefde en vriendschap bezield, een minnaar van open paden, genietend van velden, landwegen en rotsen, een vriend van de bossen - zich vrij ge-voelend, meester noch slaaf; vol verlangen met anderen zijn gedachten te delen;.... en hij schonk zijn medemensen zijn gedachten, zijn dromen, zijn conclusies, zijn hoop en zijn geestelijk portret.

Men zei dat Whitman de betekenis der liefde had overdreven - dat hij deze hartstocht te veel aan-dacht schonk. Laat mij zeggen dat geen enkel dich-ter - zelfs Shakespeare niet - genoeg verbeeldings-kracht bezat de betekenis der menselijke liefde te overdrijven - een hartstocht die alle diepten en hoogten omvat - die zo wijd is als de ruimte, met een hemel waarin alle sterren flonkeren en die alle stormen en weerlicht kent, verval en ondergang, alle smart en pijn en schaduwen en alle vreugde en zonneschijn waartoe hart en verstand in staat zijn.

Nooit moet een schrijver worden beoordeeld naar een enkel woord of zinsnede. Hij moet beoordeeld worden naar zijn werk - naar de strekking, niet van één regel maar naar de strekking van alles.

In welke richting neigt de grote stroom? Naar goed of kwaad? Zijn de motieven hoog en nobel of laag en eerloos?

We kunnen Shakespeare niet beoordelen naar enkele regels, noch de Bijbel naar enkele hoofdstukken of "Grashalmen" naar enkele zinnen. In elk staan vele dingen die ik niet goedkeur of geloof - maar in alle boeken vindt men een mengeling van wijsheid en dwaasheid, van profetie en dwaling - met andere woorden het voortreffelijke gaat gepaard met gebreken. De mijn bevat niet louter goud, of louter zilver of louter diamanten - er zijn ook onedele metalen.

Als het mijn taak was de grote boeken der wereld uit te geven zou ik wellicht enkele regels weglaten, maar wie kan zeggen of dat niet juist de beste zijn. Ik heb geen recht van mijn brein een zeef te maken en te zeggen dat alleen wat deze doorlaat de rest van het menselijk ras toebehoort. Ik eis het recht op van de keuze. Dat recht geef ik aan allen.

Men moet niet vergeten dat het Amerikaanse volk zich van de Oude Wereld had afgescheiden - dat wij niet alleen koloniën maar ook individuen onafhankelijk hadden verklaard. We hadden meer gedaan - we hadden verklaard dat de staat niet langer door de kerk kan worden beheerst en dat de kerk niet door de staat kan worden beheerst en dat de individuele mens niet door de kerk kan worden beheerst.

Deze verklaringen liepen gevaar te worden vergeten. Wat wij nodig hadden was een nieuwe stem, helder, luid en klaar, een nieuwe dichter voor Amerika, voor het nieuwe tijdperk, iemand die het morgenlied van de nieuwe dag zou zingen.

Grote dichters hebben met het volk meegeleefd. In alle eeuwen hebben zij de stem van de mens doen weerklinken. Door geen goud gekocht, voor geen macht bevreesd hebben zij hoog de toorts geheven, die de wereld verlicht.

Walt Whitman is in de hoogste zin een aanhanger der democratie. Hij weet dat er voor regeringen slechts één excuus bestaat - het behoud van de vrijheid opdat de mens gelukkig kan zijn. Hij weet dat er slechts één excuus bestaat voor alle instellingen, werelds of religieus - het behoud van de vrijheid; en dat er slechts één excuus bestaat voor scholen, voor opvoeding in het algemeen, voor het vergaren van feiten, nl., het behoud van de vrijheid. Hij is afkerig van de arrogantie en wreedheid van macht. Hij heeft gezworen nooit een tiran te zijn of een slaaf. Plechtig heeft hij verklaard:

" Ik spreek het oer-wachtwoord, ik geef het teken der democratie,

Bij God! Niets zal ik aanvaarden waaraan niet allen op dezelfde voorwaarden deel kunnen hebben".

Hij wist, zoals ieder moest weten, dat de vrijheid van geen enkel mens veilig is tenzij de vrijheid van elk mens veilig is.

Zich verheugende in de individualiteit, in de vrijheid van de ziel roept hij uit:

" O, te strijden tegen grote overmacht, onverschrokken de vijand te ontmoeten!

Geheel alleen met haar te zijn, te zien hoeveel men verdragen kan!

Inderdaad een God te zijn! "

De grote dichter is volkomen menselijk, oneindig medelevend, de vreugden en smart van anderen delend, hun lasten dragend, hun leed kennende. Verstand zonder hart is niet veel; zij moeten samenwerken.

... Walt Whitman zei:

" Oordeel niet zoals de rechter oordeelt, maar

als het zonlicht dat een hulploos ding beschijnt".

Over de slechtsten sprak hij met oneindige tederheid: "niet voor de zon U buitensluit, zal ik U buitensluiten".

De grootste dichter is hij die de meest geschikte symbolen kiest om de beste, de hoogste en meest sublieme gedachten over te brengen. Ieder mens bezet een wereld van zichzelf. Hij is van die wereld de enige burger. Hij is onderdaan en heerser en het beste wat hij kan doen is de feiten omtrent de wereld waarin hij leeft te schenken aan de burgers van andere werelden. Geen twee van deze werelden zijn gelijk. Zij zijn van velerlei aard, van vlak, kaal en onbelangwekkend - van klein, bekrompen en waardeloos - tot die wier rivieren en bergen en zeeën en constellaties de zichtbare wereld in het niet doen verzinken. De bewoners van deze heerlijke werelden waren de zangers van het lied, de sprekers van grootse taal - de scheppers van kunst.

In bijna alle landen was de dichter bevoorrecht. Terwille van de schoonheid werd hem toegestaan te spreken en zo heeft hij de geschiedenis der verdrukten verteld, heeft hij de verontwaardiging van eerlijke mensen en zelfs het mededogen van tirannen opgewekt. Boven anderen heeft hij de intellectuele schoonheid van de wereld verrijkt. Hij was de ware schepper der taal, en hij heeft op de mensheid zijn indruk achtergelaten.... Soms heb ik gedacht dat een idee zijn eigen woorden kiest, zijn eigen omkleeding zoekt en dat, wanneer de gedachte volkomen bezit heeft genomen van de spreker of schrijver, deze onbewust de idee zijn eigen omkleeding laat zoeken.

De grote dichter is het instrument, niet altijd van zijn tijd maar van het beste van zijn tijd en hij moet in harmonie en overeenstemming zijn met de idealen van zijn ras. Des te groter hij is, des

te eenvoudiger hij is. De gedachten van het volk moeten worden gehuld in het kleed van het gevoel - de woorden moeten bekend, passend en vertrouwd zijn. Het hoogtepunt moet liggen in de gedachte, in het medeleven.

De houding van Whitman tegenover de godsdienst is niet begrepen. Tegenover alle vormen van eredienst, alle geloof heeft hij een houding aangenomen van absolute eerlijkheid. Hij gelooft niet dat de Natuur zijn laatste boodschap aan de mens heeft gegeven. Hij gelooft niet dat alles is ontkent. Hij ontkent dat welke secte ook de hele waarheid heeft neergeschreven. Hij gelooft in vooruitgang en zegt daarom:

" Wij achten Bijbels en godsdiensten goddelijk - ik zeg niet dat ze niet goddelijk zijn.

Ik zeg zij zijn allen uit U voortgekomen en kunnen weer uit U voortkomen.

Zij zijn het niet die het leven geven, Gij zijt het die het leven schenkt".

Tegenover de grote vragen, de grote problemen plaatst hij slechts de zuiverheid van een grote en evenwichtige ziel:

" Niet een enkele woordschikking kan zeggen hoe gerust ik ben ten opzichte van God en van den Dood.

Ik hoor en zie God in ieder ding, toch begrijp ik God in het geheel niet...."

De godsdiensten bevredigen niet, de oude mythologieën zijn niet voldoende; op zijn best zijn zij te bekrompen, geven slechts wenken en aanwijzingen; en de tekorten voelend in wat werd geschreven of gepredikt aanvaardt hij ze "voor wat zij waard zijn en geen cent meer".

Whitman's huis staat open. Hij is intellectueel gastvrij. Hij rijkt elke nieuwe gedachte de hand.

Hij aanvaardt geen enkel geloof omdat het rimpe-
lig en oud is en een lange witte baard draagt.
Hij weet dat huichelarij een eerbiedwaardig voor-
komen heeft en dat het steunt op uiterlijke din-
gen en maskers, op domheid en vrees. Het nieuwe
accepteert of verwerpt hij niet omdat het nieuw
is. Hij wil de waarheid en verwelkomt daarom al-
les, tot hij precies weet wie en wat het is.

Als U het wondervolle boek of de persoon,
GRASHALMEN genaamd, leest, voelt U de vrijheid
van de oude wereld; U hoort de stemmen van de och-
tend, van de eerste grote zangers - de stemmen
der natuur zoals die van de zee en de storm. De
horizon breidt zich uit, de hemelen verruimen,
grenzen worden vergeten - de verwezenlijking van
de wil, het bereiken van het ideaal schijnen bin-
nen Uw macht te liggen.... De ziel is vrij in de
open lucht, onder het blauw en de sterren der he-
mel - de vlag van de natuur. Geloof, theorieën
en filosofieën vragen om onderzoek, tegenspraak,
herscheping. Vooroordelen verdwijnen, bijgeloof
vervaagt, gewoonten treden terug. Heilige plaat-
sen worden hoofdwegen, plichten en begeerten rei-
ken elkaar de hand.... Het gezag laat de scepter
vallen, de priester de mijter en het purper ont-
valt de koningen. Het onbezielde wordt bespraakt,
de laagste en eenvoudigste dingen spreken hun taal
en de stommen en spraaklozen zingen een lied. Een
gevoel van onafhankelijkheid neemt bezit van de
ziel, het lichaam ademt vrijer, het bloed vloeit
rijk en vrij, meerderen verdwijnen, vleierij is
een verloren kunst en het leven wordt rijk, konink-
lijk en verheven. De wereld wordt een persoonlijk
bezit en de zeeën, de vastelanden en constellaties
behoren U toe. U bent in het middelpunt, alles
draait om U en in Uw aderen slaat en klopt de
polsslag van alle leven.

Walt Whitman is een filosoof. Des te meer een
mens heeft nagedacht, heeft gestudeerd, intellec-

tueel heeft gereisd, des te minder zeker hij is. Alleen de meest onwetenden menen zeker te weten.

" Ben mij bewust dat in al dat gepraat, waarvan de echo tot mij wederkeert,

Ik nog niet eenmaal het minste idee had wie of wat ik ben,

Maar dat voor al mijn arrogante verzen mijn ware zelf nog onberoerd en onbeschreven, volkomen onbereikbaar staat. "

Het laatste woord van deze dichter over dit onderwerp is:

" Voor mij is dit leven met al zijn realiteiten en functies uiteindelijk een mysterie, dat ware iets dat nog ontwikkeld moet worden en geven de indrukken en vormen en het leven hier op een of andere wijze een belangrijke, misschien de belangrijkste aanduiding van iets dat komt. Dat is de opzet en bedoeling achter alle andere bedoelingen van GRASHALMEN."

Walt Whitman meende niet en meent nog niet dat hij de grens heeft bereikt - het einde van de weg door het menselijk ras gegaan. Hij weet dat elke overwinning over de natuur slechts de voorbereiding is tot een nieuwe slag. Deze waarheid was in zijn gedachten toen hij zei: "Begrijp mij wel, er is bepaald in het wezen der dingen dat uit de vrucht van elk succes, welk ook, dat zal voortkomen dat een grotere strijd noodzakelijk maakt".

Het is groots een filosofie te prediken - maar veel groter er naar te leven. De hoogste filosofie aanvaardt het onvermijdelijke met een glimlach en begroet het alsof er om werd gevraagd.

Waarlijk : Dat is Rijkdom - succes.

De ware filosoof weet dat alles gebeurd is dat kon gebeuren - bijgevolg aanvaardt hij. Hij is

verheugd geleefd te hebben - blij dat hij zijn moment op het toneel heeft gehad. In deze geest heeft Whitman het leven aanvaard.

" Ik zal voortgaan,

Ik zal een wijle de Staten doorkruisen, maar weet niet waarheen of hoelang,

Misschien zal spoedig overdag of 's nachts mijn stem als ik zing plotseling ophouden.

O boek, O zangen! moet alles niet meer zijn dan dit?

Moeten wij enkel komen tot dit begin van ons? - en toch is het genoeg, O ziel;

O, ziel, wij zijn waarlijk verschenen - dat is genoeg. "

Ja Walt Whitman is verschenen. Hij heeft zijn plaats op het toneel. Het drama is nog niet voltooid. Zijn stem wordt nog gehoord. Hij heeft het oer-wachtwoord gegeven. Hij is de Dichter der Mensheid.... en bovenal, de dichter van Liefde en Dood.

Walt Whitman heeft grote dromen gedroomd, grote waarheden gesproken en verheven gedachten vertolkt. Hij heeft de toorts geheven en is dapper voorgegaan.

En is dit alles?.... Is de dood het einde? De Liefde buigt zich snikkend over het graf en naast haar staat de Hoop en fluistert:

Wij zullen elkaar weer ontmoeten. Vóór alle leven is de dood en na alle dood is het leven. Het vallende blad, gekleurd met de koortsige blos die het sterven van de herfst begeleidt, is in diepere zin een belofte van de lente.

vertaald uit:

Sunrise October 1961.